

Gajewski, Marek

**Ręczna pancierzownica raketowa
Panzerschreck 54 w zbiorach Muzeum
Wojska w Białymstoku**

"Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska", 11, 1998, s.
[125]-127

Zdigitalizowano w ramach projektu pn. Budowa platformy "Podlaskie Czasopisma Regionalne", dofinansowanego z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (umowa SONB/SP/465121/2020).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek GAJEWSKI

Białystok

Ręczna pancierzownica raketowa Panzerschreck 54 w zbiorach Muzeum Wojska w Białymstoku

W 1995 r. zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku wzbogaciły się o niezwykle interesujący eksponat jakim jest 88 mm ręczna pancierzownica raketowa *Panzererschreck 54* z okresu II wojny światowej. Nabytek ten godny jest odnotowania ze względu na to, iż jest jedynym egzemplarzem niemieckiej broni przeciwpancernej znajdującym się w zbiorach naszego muzeum.

W latach II wojny światowej oddziały piechoty w celu prowadzenia skutecznej walki z pojazdami pancernymi wyposażane były w ręczną broń przeciwpancerną, która dzięki sile pocisków kumulacyjnych umożliwiła piechocie zwalczanie czołgów i samochodów opancerzonych z bliskiej odległości tj. do 300 m, bez udziału artylerii. Bronią taką były pancierzownice dzielące się ze względu na zasadę działania na bezodrzutowe i raketowe, ze względu na wielkość - na ręczne (opierane na ramieniu strzelca) i ciężkie (mające stałą podstawę). Niektóre konstrukcje pancierzownic, głównie Panzerfaust 1 i Panzerfaust 2, nosiły nazwę granatników przeciwpancernych.¹

Pierwsze konstrukcje niemieckiej broni przeciwpancernej powstały pod koniec I wojny światowej. Nie zdały one jednak egzaminu, niszcząc zaledwie 1% czołgów użytych przez wojska alianckie. Bardziej żywiołowe prace nad tym rodzajem broni rozpoczęły się po 1930 r. i to nie tylko w Niemczech, ale i w wielu innych krajach. Jedną z lepszych konstrukcji okazał się polski karabin przeciwpancerny Ur wz. 35 kalibru 7,92 mm.² Do 1939 r. Niemcy skonstruowali 7,92 mm rusznice przeciwpancerne wz. 38 i wz. 39, które następnie ich piechota wykorzystwała podczas kampanii

Ręczna pancierzownica raketowa Panzererschreck 54

wrześniowej w Polsce. Dalsze prace nad nowoczesną bronią przeciwpancerną konstruktorzy niemieccy rozpoczęli w 1940 r., kiedy to pojawiły się nowe konstrukcje czołgów, mających grubszy pancerz i mocniejszy silnik gwarantujący mu większą manewrowość. Wynikiem ich prac była 20/28 mm ciężka rusznica przeciwpancerna wz. 41 oraz 88 mm ciężka pancernozownica raketowa *Raketenwerfer 43*, nazywana popularnie przez żołnierzy „laleczką”.³ Przełomowym momentem w dalszych pracach nad bronią przeciwpancerną było użycie przez Amerykanów na froncie w Afryce Północnej w końcu 1942 r. ręcznej 60 mm pancernozownicy raketowej *Bazooka I*. W 1943 r. Niemcy w szybkim tempie zmodyfikowali amerykańską wersję i po pewnych przeróbkach, zwiększając m.in. kaliber do 88 mm, wprowadzili na uzbrojenie własnych wojsk pancernozownicę raketową *Offenrohr*. Po sprawdzeniu w warunkach bojowych poddano ją modernizacji i przemianowano na *Panzerschreck 54*. Do końca wojny oddziały niemieckie używały jeszcze jedną, nieco krótszą wersję tej pancernozownicy - *Panzerschreck 54/1*.

Zakupiona przez Muzeum Wojska w Białymstoku ręczna pancernozownica raketowa *Panzerschreck 54* wyprodukowana została w latach 1943-45 w jednej z trzech fabryk: Manufaktur *HASAG* w Neuselwitz, „*Enziger-Union-Werke*” w Pfedersheim k. Wormacji i *Schricker Co.* w Vach k. Norymbergi.⁴ Zbudowana jest z cienkościennej rury, obustronnie otwartej, o ściankach grubości 2 mm, zaopatrzona w trzy podłużne występy prowadzące pocisk w czasie ruchu wzdłuż rury. U wylotu z lewej strony przyspawana jest ramka z nastawianą muszką, którą za pomocą zacisku można regulować i nastawiać w zależności od potrzeby. W odległości kilku centymetrów od lewej krawędzi na metalowej obejmie powinien znajdować się pałąk ochronny, którego w naszej pancernozownicy niestety nie ma. Z lewej strony przy przednim uchwycie przyspawany jest wspornik ze szczerbinką, która wraz z muszką stanowi przyrządy celownicze tej broni. U dołu są dwa uchwyty wykonane z płaskownika metalowego. Brak przy nich tylko drewnianych osłon. W tym samym miejscu umieszczone jest urządzenie spustowe z mechanizmem napinającym i zasilającym. Uchwyt napinający poruszany jest za pomocą ruchu wahadłowego, brak tylko przy nim bezpiecznika. Spust pancernozownicy znajduje się przy tylnym uchwycie i połączony jest sprężyną z urządzeniem uderzającym tzw. zbijakiem, służącym do pobudzania prądnicy uderzeniowej, której w opisywanej broni także brakuje. Cały ten mechanizm służył do odpalenia ładunku raketowego za pomocą zapłonika elektrycznego. Oparcie ramienne wykonane jest z płaskownika w celu oparcia broni o ramię podczas oddawania strzału jak również i do osłony przewodu elektrycznego łączącego prądnicę z gniazdem znajdującym się w tylnej krawędzi pancernozownicy. U góry, tuż nad gniazdem, umiejscowiony jest zatrzask ustalający położenie pocisku po załadowaniu i zapobiegający wypadnięciu podczas odpalania. Pancernozownica nie posiada w tylnej krawędzi kabłąka ochronnego ze stalowego drutu. Do kompletnego wyposażenia tej broni brakuje jednego metalowego zaczepu do paska oraz tarczy ochronnej, montowanej rozłącznie u wylotu rury z zadaniem osłony twarzy i rąk strzelca przed działaniem gazów wylotowych rakiety.⁵ Z lewej strony u dołu i z prawej strony u góry (w części wylotowej) ślady po przestrzeleniu pociskiem niewiadomego kalibru. W wielu miejscach są liczne wgniecenia świadczące o dużej częstotliwości używania broni podczas działań wojennych.

Niewątpliwie 88 mm pancernownica raketowa Panzerschreck 54 z Muzeum Wojska w Białymstoku jest cennym eksponatem i wraz z innymi egzemplarzami broni maszynowej, produkowanej w Niemczech w czasie II wojny światowej, będzie stanowić niezwykle interesującą całość. Broń ta została zakupiona w bardzo złym stanie. Obecnie po konserwacji pomalowana została na zielony kolor ochronny i jest przechowywana w muzeum pod numerem inwentarzowym MWB/3471.

Przypisy:

1. Rościszewski L., Niemieckie pancernownice Panzerschreck i Panzerfaust 1943-1945, Warszawa 1993, s. 3
2. Konstankiewicz A., Broń strzelecka Wojska Polskiego 1918-1939, Warszawa 1986, s. 88-92; Kb Ur wz. 35 znajduje się w zbiorach Muzeum Wojska pod numerem inw. MWB 2641. Zob. W. Kulesza, Karabin ppanc. wz. 35 produkcji polskiej w zbiorach Muzeum Wojska w Białymstoku, *Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska* Nr 11, Białystok 1988, s. 182-185
3. Rościszewski L., op.cit., s. 9
4. Tamże, s. 47
5. Chodkiewicz L., Broń przeciwpancerna piechoty, Warszawa 1959, s. 182-186; Kornijenko W., Uzbrojenie Wehrmachtu i Waffen SS, Białystok 1993, s. 156-158